

6. lekce: Problémový žák

Mgr. Kateřina Lojdová
lojdova@ped.muni.cz

Terminologie

Problémy v chování x poruchy chování

- ▶ V psychiatrickém kontextu jsou poruchy chování definovány jako nemoc a jejich základní třídění najdeme v 10. revizi mezinárodní klasifikace nemocí (MKN)
- ▶ Poruchy emocí nebo chování jsou chápány jako specifický typ postižení, jehož projevem je chování a emociální reakce žáka, které se odchyľují od relevantních věkových a kulturně-etnických norem.
- ▶ Ve speciálně pedagogické literatuře lze nalézt rozlišení žáků s problémy v chování a žáků s poruchami chování s odkazem na motivaci chování, na délku trvání „problémového“ chování a ve způsobech pedagogického vedení, které je považováno za efektivnější. Typ žáků s poruchami chování chápe jako ten závažnější (Vojtová 2005).

Nálepkování

Problémový žák x žák s problémy v chování

Cliff Evans: Skutečný příběh

- ▶ Jaké nálepky Cliff Evans dostal?
- ▶ Jak ovlivnily jeho životní dráhu?
- ▶ Kdo tyto nálepky uděloval?
- ▶ Jak byste definovali agenty sociální kontroly?

Poruchy chování

Poruchy chování jsou charakterizovány opakovaným a přetrvávajícím agresivním, asociálním nebo vzdorovitým chováním. Takové chování by mělo výrazně překročit sociální chování odpovídající danému věku, mělo by být proto mnohem závažnější než běžné dětské zlobení nebo rebelantství dospívajících a mělo by mít trvalejší ráz (šest měsíců nebo déle). Tento druh poruch chování však může být projevem i jiné psychiatrické poruchy a v takovém případě má být preferována příslušná diagnóza.

Poruchy chování

- ▶ Chováním, na němž je diagnóza založena, je na příklad nadměrné praní se nebo týrání, krutost k lidem nebo ke zvířatům, závažné destrukce majetku, zakládání požárů, krádeže, opakované lži, záškoláctví a útěky z domova, neobvykle časté a silné výbuchy vzteku a nekázeň

F91 Poruchy chování

- ▶ **Porucha chování vázaná na vztahy k rodině**

Disociální nebo agresivní chování (a nikoli pouze opoziční, vzdorovité, rozvratnické), které je soustředěno úplně nebo téměř úplně na domov a na meziosobní styky se členy nukleární rodiny nebo s dalšími členy domácnosti.

F91 Poruchy chování

- ▶ **Nesocializovaná porucha chování**

Tato porucha je charakterizována kombinací trvalého disociálního nebo agresivního chování s výrazným pervazivním narušením vztahu jedince k ostatním dětem.

- ▶ **Socializovaná porucha chování**

Porucha chování s disociálním nebo agresivním chováním trvalého rázu vyskytující se u jedinců, kteří jsou celkem dobře integrováni do skupiny stejně starých. Porucha chování skupinového typu, Skupinová delikvence, Poklesky v souvislosti s členstvím v gangu, Krádeže s partou, Záškoláctví

▶ **Opoziční vzdorovité chování**

Porucha chování obvykle se vyskytující u mladších dětí, která je primárně charakterizovaná výrazně vzdorovitým, neposlušným a rozkladným chováním, která však neobsahuje delikventní činy ani extrémnější agresivní nebo disociální chování.

F92 Smíšené poruchy chování a emocí

- ▶ Tato skupina je charakterizována kombinací trvale agresivního, disociálního nebo vzdorovitého chování se zřetelně výraznými příznaky deprese, úzkosti nebo jiných poruch emocí.

Problémové chování ve škole

- ▶ **Vyrušování:** chování mimo rámec běžné normy bývá sociálním okolím zpravidla vnímáno jako rušivé či zatěžující.
- ▶ **Podvádění:** jednání žáka, které 1. porušuje stanovená školní pravidla, 2. přináší mu nezasloužené výhody oproti spolužákům, 3. snižuje spolehlivost a přesnost pedagogických závěrů,

Žákovský humor proti učiteli

- ▶ Komický učitel – zde je důvodem vysmívání většinou chyba na straně vyučujícího, který se v něčem spletl nebo mu něco nevyjde podle jeho plánů. Může se například jednat o situaci, kdy žáci rozumí něčemu více, než učitel.
- ▶ Napálený učitel – jedná se o umělé vyvolání humorné situace a následné zesměšnění učitele. Někdy jde pouze o spontánní žákovskou legraci, ale i o předem připravené nástrahy na učitele.
- ▶ Vtipný učitel – případ, kdy jsou sami učitelé původci vtipných situací ve třídě. Těchto situací mohou sami využít pro svůj prospěch. Žáci se tedy nesmějí vyloženě učitelům, ale společně s nimi. Učitel humorem upoutává pozornost žáků a zvyšuje jejich motivaci.

Záškoláctví

- ▶ Pravé záškoláctví (žák školu nenavštěvuje, ale rodiče si myslí, že ano),
- ▶ Záškoláctví s vědomím rodičů (rodiče vědí, že žák do školy nejde.
- ▶ Záškoláctví s klamáním rodičů (dítě například lže svým rodičům, že je mu špatně a ti mu napíší omluvenku),
- ▶ Útěk ze školy (někdy také nazýváno „interní záškoláctví“. Žák si nechá zapsat svoji přítomnost ve škole a poté ji opouští),
- ▶ Odmítání školy (případy, kdy se například žák bojí těžkého učiva a návštěva školy mu tak způsobuje deprese).

Problémový žák

- ▶ kazuistika

Řešení problémového chování

- ▶ Ve škole
 - učitel, třídní učitel, výchovný poradce, metodik prevence, školní psycholog, školní speciální pedagog
- ▶ Mimo školu
 - spolupráce s rodinou
 - spolupráce s poradenskými zařízeními v resortu MŠMT: PPP, SVP
 - zařízení pro výkon ústavní a ochranné výchovy
 - Diagnostický ústav
 - Dětský domov
 - Dětský domov se školou
 - Výchovný ústav

Interpretace problémového chování

- 1) Jaké problémové chování se vyskytlo v uvedených ukázkách?
 - 2) Jaký význam mělo toto problémové chování pro jeho aktéry?
 - 3) Jak aktéři problémové chování legitimizovali?
 - 4) Kdo a jak ovlivnil problémové chování?
 - 5) Kdo a jak mohl ovlivnit problémové chování?
-

Otázky

- ▶ Jaký je rozdíl mezi poruchami chování a problémy v chování?
- ▶ Co znamená nálepkování? Jaké nálepky může učitel udělit žákům? Jak mohou tyto nálepky ovlivnit jejich život?
- ▶ Na které pracovníky školního poradenského pracoviště se může učitel obrátit v řešení problémového chování žáka?
- ▶ Co je SVP?